

ČEŠI A NĚMCI VE 20. STOLETÍ (obsah semináře)

I.

Obecný a historický úvod, vysvětlení základních pojmů spojených s problematikou česko-německých vztahů, historický vývoj česko-německého soužití do roku 1918.

Doporučená literatura:

- Arburg, Adrian von – Staněk, Tomáš: Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951. Díl I. Češi a Němci do roku 1945 (Úvod k edici), Středokluky 2010.
- Hahnová, Eva – Hahn: Sudetoněmecká vzpomínání a zapomínání, Praha 2002.
- Kolektiv autorů: Rozumět dějinám. Vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848-1948, Praha 2002.
- Křen, Jan: Konfliktní společenství, Praha 1991.
- Lemberg, Hans: Porozumění – Češi – Němci – východní Evropa 1848-1948, Praha 1999.
- Majewski, Piotr: Sudetští Němci 1848 – 1948, Brno 2017.

II.

Češi a Němci v první Československé republice (1918-1938), vznik ČSR, česko-německé soužití v meziválečném období, národnostní politika čs. státu, německé politické strany a jejich osobnosti, příčiny a rozbor „sudetské krize“ ve 30. letech, mnichovská dohoda.

Doporučená literatura:

- Brandes, Detlef: Sudetští Němci v krizovém roce 1938, Praha 2012.
- Brügel, Johann Wolfgang: Češi a Němci 1918-1938, Praha 2006.
- Harna, Josef – Šebek, Jaroslav (eds.): Státní politika vůči německé menšině v období konsolidace politické moci v Československu v letech 1918-1920, Praha 2002.
- Kural, Václav: Konflikt místo společenství? Češi a Němci v československém státě 1918-1938, Praha 1993.
- Sander, Rudolf: Sudetští Němci a ČSR v letech 1918-1938 ve světle archivních dokumentů. In: Sborník archivních prací, roč. 57, č. 1, 2007, s. 157-236.
- Trapl, Miloš a spol.: České národní aktivity v pohraničních oblastech první Československé republiky, Šenov 2003.

III.

Češi a Němci v období nacismu (1939-1945), národnostní otázka v protektorátu Čechy a Morava, plány na germanizaci českých zemí, Češi na okupovaných územích, Sudetská župa, postavení různých skupin obyvatelstva v nacistické diktatuře (Židé, nuceně nasazení, váleční zajatci, „národní hosté“).

Doporučená literatura:

- Bartoš, Josef: Okupované pohraničí a české obyvatelstvo 1938-1945, Praha 1986.
- Brandes, Detlef: Češi pod německým protektorátem, Praha 2002.
- Gebel, Ralf: Domů do říše. Konrád Henlein a říšská župa Sudety (1938-1945), Praha
- Kural, Václav: Místo společenství – konflikt! Češi a Němci ve Velkoněmecké říši a cesta k odsunu (1938-1945), Praha 1994.
- Kural, Václav – Radvanovský, Zdeněk a kol.: Sudety pod hákovým křížem, Ústí nad Labem 2002.
- Radvanovský, Zdeněk: Historie okupovaného pohraničí 1938-1945. 12 svazků, Ústí nad Labem 1998-2006.
- Zimmermann, Volker: Sudetští Němci v nacistickém státě: Politika a nálada obyvatelstva v říšské župě Sudety (1938-1945), Praha 2001.

IV.

Němečtí antifašisté a jejich osudy, postavení německých odpůrců nacismu v předválečné ČSR, v období době sudetské krize, během nacistické okupace a po roce 1945, různé skupiny antifašistů (sociální demokraté, komunisté, křesťané a duchovní).

Doporučená literatura:

- Čermáková, Barbora - Weber, David (eds.): Československu věrni zůstali. Biografické rozhovory s německými antifašisty, Praha 2008.
- Grulich, Rudolf: Sudetoněmečtí katolíci jako oběti nacismu, Brno 2002.
- Kolektiv autorů: „I oni byli proti!. Sborník z mezinárodní historické konference..., Ústí nad Labem 2007.
- Kovařík, David: Němečtí antifašisté v československých právních normách po roce 1945. In: Právněhistorické studie, sv. 42, 2012, s. 223-238.
- Okurka, Tomáš (ed.): Zapomenutí hrdinové. Němečtí odpůrci nacismu v českých zemích, Ústí nad Labem 2008.
- Wagnerová, Alena: A zapomenuti vejdemo do dějin. Němci proti Hitlerovi. Životní příběhy německých odpůrců nacismu v Československu. Praha 2010.

V.

Poválečné vysídlení Němců (1945-1947), příprava a realizace vysídlení Němců, poválečné excesy postavení německých obyvatel v prvních poválečných letech a uplatňování protiněmeckých opatření (pracovní povinnost, konfiskace majetku, retribuční), poválečné postavení německy mluvících Židů a Rakušanů.

Doporučená literatura:

- Arburg, Adrian von – Staněk, Tomáš: Organizované divoké odsuny? (1-3). In: Soudobé dějiny, roč. 12, č. 3-4, 2005, s. 465-533; roč. 13, č. 1-2, 2006, s. 13-49; roč. 13, č. 3-4, 2006, s. 322-376.
- Brandes, Detlef: Cesta k vyhnání 1938-1945. Plány a rozhodnutí o transferu Němců z Československa a z Polska, Praha 2002.
- Brügel, Johann Wolfgang: Češi a Němci 1939-1945, Praha 2008.
- Frommer, Benjamin: Národní očista: Retribuce v poválečném Československu, Praha 2010.
- Staněk, Tomáš: Odsun Němců z Československa 1945-1947, Praha 1991.
- Staněk, Tomáš: Poválečné excesy v českých zemích v roce 1945 a jejich vyšetřování, Praha 2005.
- Vondrová, Jitka (ed.): Češi a sudetoněmecká otázka 1939-1945, Praha 1994.

VI.

České pohraničí po roce 1945, osidlování novými obyvateli, reemigranti, národní správci, poválečná transformace pohraničí a jeho národnostní, sociální a demografická proměna, nucené migrace obyvatel z okolí hranic, zanikání sídel.

Doporučená literatura:

- Arburg, Adrian von: Tak či onak. Nucené přesídlení v komplexním pojetí poválečné sídelní politiky v českých zemích. In: Soudobé dějiny, roč. 10, č. 3, 2003, s. 253-292.
- Čapka – Slezák – Vaculík: Nové osídlení pohraničí českých zemí po druhé světové válce, Brno 2005.
- Nosková, Jana: Reemigrace a usídlování volyňských Čechů v interpretacích aktérů a odborné literatury, Brno 2007.
- Spurný, Matěj a spol: Proměny sudetské krajiny, Domažlice 2006.
- Topinka, Jiří: Zapomenutý kraj. České pohraničí 1948-1960 a tak zvaná akce dosídlení. In: Soudobé dějiny, roč. 12, č. 3-4, 2005, s. 534-585.
- Wiedemann, Andreas: Pojd' s námi budovat pohraničí! Osídlování a proměna obyvatelstva bývalých Sudet 1945-1952, Praha 2016.

VII.

Němci v poválečném Československu a České republice, kategorie neodsunutých německých obyvatel (specialisté, smíšená manželství), postavení Němců v poválečném státě (vnitřní odsun, postupná integrace), současná situace německé menšiny v ČR.

Doporučená literatura:

- Dvořák, Tomáš: Vnitřní odsun 1947-1953. Závěrečná fáze očisty pohraničí v politických a společenských souvislostech poválečného Československa, Brno 2012.
- Spurný, Matěj: Nejsou jako my. Česká společnost a menšiny v pohraničí (1945-1960), Praha 2011.
- Staněk, Tomáš: Německá menšina v českých zemích 1948-1989. Praha 1993.
- Kreisslová, Sandra – Novotný, Lukáš: Kulturní život německé menšiny v České republice, Praha 2015.
- Piverka, Walter: Býti Němcem=Deutsch zu sein, Středokluky 2006.

VIII.

Češi a Němci v Brně, národnostní proměna města ve 20. století, poválečný odsun brněnských Němců (tzv. brněnský pochod) a jeho pozice v české a německé historické paměti, brněnská místa paměti česko-německého soužití

Doporučená literatura:

- Dvořák, Tomáš: Brno a německé obyvatelstvo v květnu roku 1945. Pokus o anatomii historické (ne)paměti. In: Německy mluvící obyvatelstvo v Československu po roce 1945. Stav bádání-Prameny-Metody-Perspektivy, Brno 2010, s. 89-113.
- Hertl, Hanns – Pillwein, Erich – Schneider, Helmut – Ziegler, Karl (eds.): Němci ven! Brněnský pochod smrti 1945, Praha 2001.
- Kovařík, David: Brněnský pochod smrti 1945. Mýty a skutečnost. In: Konec soužití Čechů a Němců. Sborník k 60 výročí ukončení II. světové války, Brno 2005, s. 63-79.
- Nosková, Jana: Proč to vyprávím? První polovina 20. století v písemných vzpomínkách německých obyvatel Brna, Brno 2016.
- Žampach, Vojtěch: Vysídlení německého obyvatelstva z Brna ve dnech 30 a 31 května 1945 a nouzový ubytovací tábor v Pohořelicích 1. 6. – 7. 7. 1945, Brno 1996.

IX.

Češi a Němci v umělecké tvorbě (film, divadlo, literatura), rozbor vybraných děl spojený s prezentací seminárních prací studentů, zakončení semináře.